

БАЛАНД БАРДОШТАНИ ҚОБИЛИЯТИ ТАКРОРИСТЕХСОЛКУНИИ ГОВҶОИ ШИРДЕҶ БО ИСТИФОДАИ УСУЛҶОИ БИОТЕХНОЛОГӢ

Исоев Р.Р., унвонҷӯи Институти чорводорӣ ва чарогоҳи АИКТ

Калимаҳои калидӣ: такрористехсолкунӣ, витаминҳо, гормонҳо, давраи чинсӣ, бордоршавӣ, биотехнология, бузғӯӣ, зоиш, ҳамроҳак, такроршавӣ, акушерӣ, диспансеризатсия.

Чорводорӣ яке аз соҳаҳои муҳимтарини кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад, ки дар он қисми зиёди қуваҳои аҳолии деҳоти кишвар равона шудааст. Бинобар ин ҷустуҷӯи роҳҳои баланд бардоштани маҳсулнокии чорво ва дар ин асос беҳтар намудани самаранокии говпарварӣ яке аз вазифаҳои муҳимтарини комплекси агросаноатии кишвар мебошад.

Интенсификациякунонии такрористехсолкунии чорвои калони шохдор истифода бо усулҳои биотехнология яке аз равандҳои нисбатан мураккаб ва меҳнатталаби ташкилию хочагидорӣ дар чорводорӣ ба ҳисоб меравад.

Дар саросари кишварамон дар соли 2019 маҳсулнокии ширии як сар модагов ба ҳисоби миёна дар хочагиҳои кишоварзӣ ва фермерию-деҳқонӣ 1710 кг-ро ташкил дода, аз ҳар 100 сар модагов 70 сари ғӯсола гирифта шудааст. Ин нишондодҳо мисоли равшани аз даст додани қисми зиёди маҳсулот аз нигоҳ доштани чунин модаговҳо мебошад, ки шумораи умумии онҳо дар ҷумҳурӣ як миллиону сесаду чилу панҷ ҳазор сарро ташкил медиҳад.

Бинобар ин сабаб кор карда баромадани усулҳои самаранокӣ биотехнологии беҳтар кардани функцияҳои бозтавлиди модаговҳо дар давраи баъд аз зоиш, ташаккул додани роҳҳои ба танзим даровардан ва беҳтар кардани давраи чинсӣ ва баланд бардоштани қобилияти бордоршавии модаговҳо хело муҳим мебошад.

Таҳқиқотҳои мазкур дар саршумори модаговҳои зоти сиёҳалои хочагиҳои зотпарварии «Ҷамадони»-и минтақаи Кӯлоби вилояти Хатлон ва Маркази ҷумҳуриявии биотехнологияи чорвои Институти чорводорӣ ва чарогоҳи АИКТ дар давоми солҳои 2015-2019 гузаронида шудаанд.

Маълум аст, ки дер барқарор шудани узвҳои чинсӣ модагов баъд аз зоиш сабаби паст шудани натиҷаҳои бори аввал бордоркунӣ, дер ба хоҳиш омадани модаговҳо ва кафо мондани давраи чинсии онҳо мегардад.

Дар ҷадвали 1 маълумот оид ба тағйирёбии давраи ба амал омадани хоҳиши чинсии модаговҳо баъд аз ғӯсола кардан нишон дода шудааст.

Таҳлили маълумоти ҷадвали 1 нишон медиҳанд, ки шумораи говҳои камтари бордоршуда дар модаговҳое, ки то 30 рӯзи баъди ғӯсолакунӣ ба хоҳиш омадаанд 37,5 %-ро ташкил медиҳад. Ин нишондод дар моҳи дувум ба 14,4, сеум " 25,4 ва чорум " 42,5 % нисбат ба моҳи якум зиёд мебошад.

Ҷадвали 1.

Тағйирёбии нишондодҳои такрористехсолкунии модагов вобаста аз муҳлати ғӯсолакунӣ то ба хоҳиш омадан

Муҳлати аз ғӯсолакунӣ то бори аввал ба хоҳиш омадани модагов	Саршумори чорво	Баъди якум бор бордор кардан ҳомиладор шуданд		Такроран ба хоҳиш омаданд (сар, %)	
		Сар	%	то 42 рӯз	баъд аз 42 рӯз
0-30	8	3	37,5	2/25,0	3/37,5
31-60	27	14	51,9	7/25,9	6/22,2
61-90	35	22	62,9	5/14,3	8/22,8
91-120	15	12	80,0	2/13,3	1/6,7
Зиёда аз 121	5	3	60,0	2/40,0	0

Аз рӯи таҳқиқотҳои як қатор олимони муайян карда шудааст, ки ба қатори омилҳои муҳими ба қобилияти такрористехсолкунии модаговҳо таъсири мусбӣ расонанда витамини А дохил мешавад, ки он бофтаҳои эпителилаллии бачадонро дар ҳолати муътадил нигоҳ медорад (1, 2, 3, 4,5).

Бинобар ин сабаб, мо, таъсири гузаронидани витаминҳои АДЕ ба воситаи сузандору ба натиҷаҳои бордоркунии модаговҳо омӯхтем, ки натиҷаи он дар ҷадв. 2

оварда шудааст.

Чадвали 2.

Таъсири гузаронидани витаминҳои АДЕ ба натиҷаҳои бордоркунии модаговҳо

Фосилаи байни гӯсолакунӣ ва бори аввал ба хоҳиш омадани модагов	Бордор карда шуд, модагов (сар)	Баъд аз якум бор бордор кардан бордор шуданд		Даврви сервиси, рӯз	Индекси бордоркунии
		сар	%		
Гуруҳи назоратӣ					
то 20	4	-	-	102	3,8
21-30	17	4	23,5	70	2,4
31-60	31	16	51,6	62	3,3
61-90	8	4	44,4	138	3,2
Ҳамаги	68	27	39,1	92	2,5
Гуруҳи таҷрибавӣ					
то 20	7	-	-	66	2,5
21-30	14	9	64,2	49	1,7
31-60	50	33	66,0	58	1,3
61-90	12	11	91,6	78	1,1
91 ва зиёда	5	3	60,0	140	1,5

Аз чадвали 2 дида мешавад, ки истифодаи витаминҳои АДЕ фоизи бордоршавии модаговҳоро хангоми якум маротиба бордор кардан зиёд намуд. Ин зиёдшавӣ дар гуруҳи говҳои таҷрибавӣ, ки бори аввал дар давоми 31-60 рӯз баъди зоиш ба хоҳиш омадан ба 14,4% ва дар давоми 61-90 рӯз " 47,2% нисбат ба назоратӣ зиёд мебошад.

Бо мақсади муайян кардани таъсири диспансеризатсияи акушерии гинекологӣ ва истифодаи витаминҳо ба сифати насл таҳқиқотҳои дахлдор гузаронида шуд. Натиҷаи ин таҳқиқотҳо дар чадвали 3 оварда шудаанд.

Чи тавре ки аз чадвали 3 дида мешавад аз 34 сар модагове ки ба воситаи сӯзандору витамин гузаронида шудааст 25 сараш ба таври муътадил гӯсола карданд. Шумораи модаговҳои бо душвори гӯсола карда 8,9%, дар гуруҳи назорати бошад 38,2%-ро ташкил медиҳад.

Чадвали 3.

Натиҷаи коркарди говҳои ширдӯшиашон қатъи шуда бо витамини А ва АДЕ

Гуруҳҳо	Саршумори чорво	Гӯсола карданд		Вақти чудошавии ҳамроҳак (соат)		Фосилаи байни гӯсола кардан ва бори аввал ба хоҳиш омадан, рӯз	
		муътадил	бо душворӣ	М+m	Лимит	М+m	Лимит
Таҷрибавӣ	34	25	9	3,91±0,124	2-9	39,5±1,2	23-81
Назоратчӣ	25	19	6	5,2±0,25	2-14	58,2±1,2	29-193

Вақти чудошавии ҳамроҳак дар гуруҳи таҷрибавӣ 3,91±0,124, дар гуруҳи назоратӣ бошад -5,2±0,25 соат, фосилаи байни гӯсола кардан ва бори аввал ба хоҳиш омадан бошад дар гуруҳи таҷрибавӣ 39,5, бо фарқияти 23 то 81 рӯз, дар гуруҳи назоратӣ бошад 58,2, бо фарқияти аз 29 то 193 рӯзро дар бар мегирад.

Чадвали 4.

Маълумот оид ба натиҷаи истифодабарии простогландини Ф-2-алфа ва синестрол барои беҳтар кардани давраи чинсии модагов

Гормонҳо	Коркарди аз рӯи нақша як маротиба гузаронидан ба воситаи сӯзандору	Ба хоҳиш омаданд ва дар давоми 7 рӯз бордор карда шуданд	%-и бордоршавӣ	Бордор шуданд, %
Простагландини Ф-2-альфа	15	12	82,2	71,3
Синестрол	9	3	33,3	24,8
Гуруҳи назоратӣ (бе коркард)	11	7	65,8	52,4

Аз маълумоти чадвали 4 чунин бармеояд, ки истифодабарии яккаратаи гормони простогландини Ф-2-алфа дар 45 сар модагови сиҳат вале ба хоҳиш наомада имконият дод, ки аз таъсири ин гормон 37 сари онҳо ба хоҳиши чинсӣ биёянд. Баъд аз бордоркунии якум 82,2%-и модаговҳо тақрибан ба хоҳиш наомаданд ва онҳо шартан

бордоршуда ҳисоб карда шуданд. Баъд аз 4 моҳ муайян карда шуд, ки 71,3 %-и ин модаговҳо бордор шудаанд. Бордоршавии модаговҳо, ки аз таъсири гормони простогландин Ф-2-алфа ба хоҳиш омаданд нисбат ба модаговҳои гурӯҳи назоратӣ 16,2% зиёд ва бордоршавии ҳақиқиашон 18,9% зиёд мебошад.

Хулоса

Аз гуфтаҳои боло ба хулоса омадан мумкин аст, ки бо сабабҳои гуногун дар фермаҳои говпарварӣ як қисм говҳо баъд аз зоиши ғӯсола саривақт бордор намешаванд ва нисбати бартараф намудани ин камбудихо истифодаи витаминҳо ва гормонҳо самарабахш мебошанд.

Адабиёт

1. Гордон А. Контроль воспроизводства сельскохозяйственных животных- М.: Агропромиздат, 1988. " 415 с.
2. Завертяев Б.П. Биотехнология в воспроизводстве и селекции крупного рогатого скота-М.: Агропромиздат, 1989. - 230 с.
3. Клинский Ю.Д., Чомаев А.М., Огулов А.О. Использование сурфагона для повышения оплодотворяемости коров //Животноводство, 1987.- № 1.- С. 47
4. Клопов М.И. Биологическое значение простагландинов в воспроизводстве животных. «Сельскохозяйственная биология», 1980.- № 4. - С. 577-584
5. Мингазов Т.А. Значение жирорастворимых витаминов в воспроизведении животных " Алма-Ата, 1988. " 15

АННОТАЦИЯ

ПОВЫШЕНИЕ ВОСПРОИЗВОДИТЕЛЬНОЙ СПОСОБНОСТИ МОЛОЧНЫХ КОРОВ ПУТЕМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ БИОТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ МЕТОДОВ

В статье приводятся результаты проведенных научно-практических работ по выявлению эффективности применения гормональных и витаминных препаратов в улучшении воспроизводительной способности коров, повышению их оплодотворяемости и сокращения сервис-периода.

Ключевые слова: воспроизводство, витамины, гормоны, половой цикл, оплодотворяемость, биотехнология, стельность, отел, послед, повторяемость, акушерско-гинекологическая диспансеризация.

АННОТАЦИЯ

БАЛАНД БАРДОШТАНИ ҚОБИЛИЯТИ ТАКРОРИСТЕҲСОЛКУНИИ ГОВҲОИ ШИРДЕҲ БО ИСТИФОДАИ УСУЛҲОИ БИОТЕХНОЛОҒИ

Дар мақола натиҷаҳои корҳои илмӣ ва амалӣ оид ба муайян кардани самаранокии истифодаи препаратҳои гормоналӣ ва витаминӣ дар беҳтар намудани қобилияти репродуктиви говҳо, баланд бардоштани зотӣ ва кам кардани муҳлати хидмат оварда шудаанд.

Калимаҳои калидӣ: такрористеҳсолкунӣ, витаминҳо, гормонҳо, давраи ҷинсӣ, бордоршавӣ, биотехнология, бузӯӣ, зоиш, ҳамроҳак, такроршавӣ, акушерӣ, диспансеризатсия.

ANNOTATION

INCREASING THE REPRODUCTIVE CAPACITY OF DAIRY COWS BY USING BIOTECHNOLOGICAL METHODS

The article presents the results of scientific and practical work to identify the effectiveness of the use of hormonal and vitamin preparations in improving the reproductive capacity of cows, increasing their fertility and reducing the service period.

Key words: reproduction, vitamins, hormones, sexual cycle, fertilization, biotechnology, pregnancy, calving, afterbirth, recurrence, obstetric-gynecological clinical examination.